

ELS MALNOMS DE Tavernes Blanques (l'Horta)

Antoni GARCIA I OSUNA

1. Tavernes Blanques és un municipi de la comarca de l'Horta, situat al nord del Cap i Casal, només a uns quatre quilòmetres tot al llarg de l'antic camí Ral, avui en dia carretera N-340 València-Barcelona. El seu terme és de reduïdes proporcions, no arriba a un quilòmetre quadrat, i està pràcticament assimilat pel creixement urbà i industrial desenvolupat al voltant de la ciutat de València, amb la qual limita pel sud i per l'oest.

Aquesta realitat ha determinat que el sòl agrícola estiga a punt de desaparèixer, tot i que tingué gran importància fins als anys setanta la ramaderia establada, especialment el ramat porcí. Tot allò, tal volta, va ser afavorit per la ubicació en la població de grans escorxadors industrials: des de Casa Caballeria i La Blanca,¹ als anys vint i trenta, fins a la firma Oscar Mayer, de l'actualitat. A la indústria càrnia, cal afegir actualment la de conserves, gasoses i porcellanes.²

Aquest caire industrial i el fet d'actuar en la major part dels casos com a *barri dormitori* per a la mà d'obra empleada en el cinturó metropolità de València han estat la causa del desaforat creixement demogràfic experimentat tot al llarg dels darrers trenta-cinc anys.

La immigració de mà d'obra procedent de les comarques interiors del País Valencià (els Serrans, Racó d'Ademús, l'Alt Palància), i, sobretot, de Castella-la Manxa i d'Andalusia oriental, produí un gran augment sostingut de vora un quatre-cents per cent dels 2.182 habitants de 1950, que suposà els 8.484 habitants del cens oficial de 1991.

Segons les dades del padró municipal de 1986, 1.440 habitants han nascut al mateix municipi, i 477 a la comarca de l'Horta; la qual cosa representa el 24,54% del total de la població tavernera d'aleshores.³

2. Queda clar, doncs, que la població de Tavernes ha estat molt afectada per la immigració, quasi exclusivament de parla castellana;⁴ i, precisament, aquesta realitat sociolingüística ens assenyala la importància del recull de malnoms: la necessitat urgent de preservar el nostre patrimoni cultural, del qual els malnoms són una no gens menyspreable part, davant de la despersonalització, conseqüència, entre d'altres, de l'alta pressió demogràfica dels darrers trenta-cinc anys.

Aquest recull de malnonímia tavernera, que, malgrat les inevitables absències, pretén ser al més exhaustiu possible, consta de 296 ocurrencies; aplega els malnoms

de plena vigència als principis dels anys setanta en l'àmbit geogràfic de la parròquia,⁵ és a dir, més enllà dels límits estrictament municipals, tot incloent-hi el Racó de l'Anell i part del Pla de Sant Llorenç, tots dos del terme de València, i les cases de Xavo del d'Alboraia, el qual fita amb el de Tavernes per ponent.

Cal tenir en compte que del total d'ocurrències, 51, és a dir el 17,23%, es refereixen a un sol individu; mentre que 245 ocurrències, el 82,77%, han esdevingut nom de casa abastant tota una família en el sentit més tradicional i ampli del terme: no sols germans, sinó cosins germans, nebots i nebodes i, fins i tot, cosins primis; v.g., el nom de casa *Xavo* passa als cosins germans com *Xavo el Ric* i *Xavico*, a les nebodes com *les Xaves*, i un fill d'una d'elles s'anuncia de massatgista com *Fernando «Xavo»*.

A més, 16 ocurrències s'apliquen a més d'una família; en aquests casos, bé hi ha establert un sobrenom alternatiu, v.g., *l'Espardenyer*, anomenat l'un *el Nano Lopes* i l'altre *l'Oliero*, bé un especificatiu, generalment un corònim, però no de forma generalitzada, sinó quan ho requereix la situació de parla: v.g., *el Pato*, *el del Barri el Pito* o *el del Barri Sant Josep*.⁶

3. Abans d'oferir-ne la classificació semàntica, passem a exposar les observacions lingüístiques més rellevants:

3.1. Des del punt de vista fonològic i fonètic⁷ caldria agrupar els fenòmens en tres grups, tot i atenent a les afinitats dialectològiques:⁸

3.1.1. Fenòmens comuns de la parla de Tavernes Blanques amb l'anomenat valencià general:

a) *Vocalisme.*

• Obertura en [a] de la vocal palatal /e/ inicial pretònica, v.g., *el de l'Ermita* [armí-ta], *l'Escolà* [askolà], *l'Espardenyer* [asparðeµér], *l'Estanquer* [astan̄kér]; i també, ajudat per l'assimilació a la vocal tònica /á/: *Llaganya*, *el Mangarro* per *Lleganya* i *el Mingarro*.

• Tancament en [i] de la vocal palatal /e/ davant de nasal: *el Sinyoret* pel *Senyoret*.

• També s'observen vacil·lacions entre [o] i [u] de la vocal /o/ pretònica, v.g., *el Torisà* # *el Turisà*, *Estopinyà* # *Estupinyà*, però no en *Botifarra*.

b) Caiguda de la /-ð-/ fricativa dental sonora intervocàlica, especialment en els sufixos *-ador* (<-ATORE>) *-aor*, *-ada* (<-ATA>) *-à*: *el Ferraor*, *el Peixcaor*, *la Salvaora*, *la Pelà*; i també en *el tio Abaejo* pel *Abadejo* i en *Serraura* per *Serradura*.

c) Articulació del fonema palatal fricatiu sord /ʃ/ com a africacat [tʃ] en situació inicial de mot: *el Xarrí*, *el Xavo*, *Xavico*, *Xaumeta*, *Xoro* o *el Xato*.

d) Vacil·lacions per anticipació en la nasalitat: *monyiga* per *bonyiga* o *mandurrieta* per *bandurrieta*.

e) Palatalització de l'alveolar fricativa sorda /s/ davant de l'oclusiva velar sorda /k/, [sk] > [iʃk]: *el Peixcaor*, *la Peixcaora*.

f) Neutralització dels grups finals *-rt* i *-rd* en [rt]: *el Sord* [sórt].

g) Simplificació de les geminades: *els Capelo* per *Capel-lo*, *penicilina* per *penicil-lina* o *franela* per *franel-la*.

h) També constitueix una tendència del valencià l'articulació creixent [wí] del dif-

tong decreixent [új]: *bruixola*, [brwiʃola] per [brúíʃola], on també es documenta el canvi de l'accent, que passa de ser proparoxíton a paroxíton.

3.1.2. Fenòmens que adscriuen la parla de Tavernes a l'anomenat *valencià apitxat*:

a) Neutralització de /s/ i /z/ en el so alveolar sord [s]: *la Merdosa*, [merdósa] per [merðóza]; *el de la Casota*, *el Pesaor*, *la Rabosa*, *el Torisà*.

b) El betacisme: articulació del fonema labiodental sonor /v/ com a fricatiu bilabial [β]: *bava*, articulat [báβa] per [báva], *el Xirivellano* [tʃiriβeláno] per [tʃiriveláno], i així mateix amb, v.g., *el Vinater*, *Favó*, *Jolvi* o *el Tave*.

c) Realització africada sorda del fonema prepalatal fricatiu sonor /ʒ/, que, en el valencià general, s'articula africad sonor [dʒ], però en l'apitxat s'ensordeix en [tʃ]: *el tio Abaetxo* (abadejo), on [aβaétʃo] per [aβaédʒo], i així, v.g., *el Corretger*, *Fregina*, *Gerra*, *Juanot*; aquest fenomen afavoreix confusions ortogràfiques del tipus del cognom *Cholvi* per *Jolvi*.

És curiós el cas de remotivació creat a partir de la confusió causada per l'articulació palatal africada sorda [tʃ] del fonema prepalatal sonor /ʒ/: el cognom *Xalmeta* ha donat origen al renom *Xaumeta*, on, a més de la vocalització de la lateral implosiva, l'ensordiment fa coincidir en *Jaumet(a)*, la versió casolana del nom de l'actor de cine mut conegut com *Pierino* a Itàlia i *Jaimito* a Espanya.

d) Adjunció de la -t en posició final darrere de nasal: *la del Rent* 'llevat'.

3.1.3. La parla de Tavernes, així com la resta dels parlars valencians, coincideix amb les del català occidental enfront a l'oriental, entre altres, en:

a) L'articulació de les *ee* i *aa* àtones, tant pretòniques com finals, sense neutralitzar-les: v.g., *la del Camí*, *Canyeta*; *Cames*, *Ribes*; *el Negre la Caldera*.

b) L'articulació de les *oo* finals o pretòniques, sense tancar-les en [u]: v.g., *Colom*, val. i occ. [kolóm] # or. [kulóm]; *el Nano*, val. i occ. [náno] # or. [nánu]; i així, *el Torroner*, *Rovira*, *Motoret*, *Corneta*.

c) Però, malgrat compartir, com hem dit abans, el betacisme, difereix en la manca de realització de -r final, que tampoc es realitza en àmplies zones del valencià septentrional i meridional: v.g., *el Carboner*, val. [karβonér], occ. [karβoné] i or. [karβuné].

3.1.4. Pel que fa als fonemes aliens al sistema fonològic català, sols es documenta el fonema castellà fricatiu velar sord /x/ en només quatre ocurrències, *el de Ojo*, *la Gilda*, *el Riojano* i *les Tijeres*. En canvi, trobem l'assimilació del fonema interdental /θ/ en [s]: *el Nano Lopes* i *el Murciano*.

3.2. Fenòmens morfològics, tant variacions com estructures:

3.2.1. La **feminització** és el fenomen morfològic més estès; hom indica els cònjuges mitjançant la concordança del nucli amb l'introduïdor: a) Prenoms, *la Tòfola*, *la Xoreta*; b) Cognoms, *la Mangarra* (<el Mangarro), *la Pastora* (<el Pastor); c) Noms d'ofici: *la Barquillera*, *la Carrera*, *la Corretgera*, *la Cristalera*, *l'Espardenyera*, *la Ferraora*, *la Llumenera*, *la Maquinera*, *la Minera*; d) Metàfores i metonímies: *la Bacalà* (<el tio Bacalao), *la Coloma*, *la Gata*, *la Grilla*, *la Pallussa*, *la Pata*, *la Saca*, *la Violina*, *la Xava*.

En un nombre més reduït de casos el nucli roman en masculí, mentre que s'empra l'article femení seguit, la major part de les vegades, per la preposició *de*, per tal d'expressar la relació conjugal o filial: *la tia Abaejo, la del Semo, la de Salvoret el de Tòta*.

3.2.2. Els casos de **masculinització** són menys nombrosos, però no per això menys interessants: només es documenten la masculinització del nucli en *Rito* i en *el Garrido*, fill de *la Garrida*; i sols canvia l'introduïdor en *Xima* o *el (de) Xima* i en *Malieta* o *el (de) Malieta*.

3.2.3. Els **plurals** designen el conjunt bé de fills i filles, bé de la totalitat dels membres d'una família en el sentit ample del terme: *els Panerers, els Pellers, les Grilles, les Pataquetes, les Xirivellanes, les Serranes, els Gorios*; de vegades, només es pluralitza l'introduïdor: *els Bava, els Capel-lo* o *els Moncaio*.

3.2.4. Altres modificacions formals:

a) L'**afèresi** és la modificació més estesa; la trobem en la formació d'hipocorístics, v.g., *el Saro* (<Baltasar), *el tio Tano* (<Cayetano), *el ti Lao* (<Estanislao), *la Tòfola* (<Cristòfol), *Tolí* (<Antolí), *Xima* (<Joaquima).

També trobem l'afèresi en *Conín* (<xiconín), *el ti Reu* (<arreu 'conjunt d'eines agrícoles', p.e. els arreus de llaurança), *el de ca Sola* (<cassola) o en el cognom *Mingo* (<Domingo).

b) L'**apòcope** només es registra en els sobrenoms de creació més recent: *el Cala* (<Calamandúrri); *el Bandu* (<Bandurrieta); *el Presi* (<president).

c) Es registren, a més, l'assimilació i posterior simplificació en *el d'Adon* (<Abdon), *Salvoret* (<Salvador); la tendència anti-hiàtica provoca la metàtesi per afavorir la formació del diftong decreixent en *el Pifaino* (<Epifànio) i crea els diftongs creixents de *Güisso* (<Lluís) i *Juanot* (<Joan); fins i tot, canvia en diftong creixent el decreixent de *bruixola* (<brúixola) (vegeu el canvi d'accent en 3.1.1, ap.h).

3.2.5. La **composició** i la **derivació**. El recull aplega compostos de a) **v+subs.**, *Cagalitros, Juanot Mata-rates, Mata-xitxos*; b) **v+adj.**, *Tamalito* (cacolàlia infantil, <estaba malito); i, c) **subs.+de+subs.**, *Mal-de-Ventre*.

La derivació és més abundant i reflecteix l'abundant ús de diminutius intensius que fa el valencià: v.g., *el Ceguet, el Curret, Manetes, el del Motoret, Palleta, Pataqueta, Sardineta, el Tortet* o *Vieneta*.

És interessant reflectir l'ús del diminutiu per a l'expressió del vincle filial: fills i, de vegades, néts: v.g., *la Xoreta* (filla de *Xoro*), *el Serenet* (fill del *Sereno*), *els Cigronets* (fills del *Cigró*), *els Sabaterets* (néts del *Sabater*), *Quirinet* (fill de *Quirí*), *el Carboneret* (nét del *Carboner*) o *Guaiteta* (nét de *la tia Guaita*).

El diminutiu s'empra en l'expressió de la petitesa, no sols física, a partir del cognom *Belloc* > *Belloquín*; sinó econòmica, de *Xavo* > *Xavico*; i també fa referència a un efeminat, *Manolíquia*.

Un altre apartat interessant és el de la formació d'hipocorístics amb l'ús de sufixos, a més, clar està, de l'afèresi:

-ot/-ota: *Juanot, Pote* (<Pepot+e analògica de *Pepe*), *Tota* (<Pietat);

-ó: *Peretó* (<Pere);

-o àtona: v.g., *Güisso* (<Lluís), *el Saro* (<Baltasar), *Xoro* (<Melxor, Melcior);

-et,-eta: Malieta, Peret, Salvoret, Pasqualet;

o bé, a partir de l'hipocorístic en *-o: Tonet; la Xoreta; Vorín, Tónica.*

Hom fa notar la vitalitat de la formació amb *i* a partir de la *-o* àtona, i el caràcter residual dels sufixos *-ot* i *-ó*.⁹

3.2.5. Estructures morfològiques: les freqüències d'utilització pel que fa als renoms simples són les següents:

art+N. 46%, v.g.: *l'Aladrer, l'Ataüter, el Matalafer.*

N. 24%, v.g.: *Paquito Almer, Pepe Cabota, Paco Farmàcia.*

art+de+N. 15%, v.g.: *Rafel el de Cames, Amparito la de Canalda.*

art+tio,tia o tí +N. 11%, v.g.: *el tio Palaia, el tio Puça, la tia Guaita, el ti Lao.*

art+prep+ca (<casa)+N. 4%, v.g.: *el de ca Carranquena, el de ca Sola.*

Els renoms compostos naixen de la necessitat d'especificar amb un segon malnom quan el primer és molt comú i cal diferenciar-lo,¹⁰ v.g., *el Coixo Caragol, el Coixo Rata* i *el Coixo Ribes* al costat del *Coixo*, o *el Nano Lopes, el Nano Villalba* i *el Nano El Buen Ladrón* junt a *el Nano*. És interessant la diferenciació entre dos parents, tot atenent als recursos econòmics: *de ca Xavo, Xavo el Ric* i *Xavico*.

Quan el renom ultrapassa els límits municipals es sol recórrer a un segon renom especificatiu: v.g., *el Famós de la Plaça, el Famós* perviu al llogaret de Carpesa, als pobles veïns d'Almàssera i d'Alboraià, on trobem *les Tendes del Famós*, i fins i tot, arriba al Clot de Vera (Benimaclet); *el Blanco Calamoc* prové de Bonrepòs i de Les Cases de Bàrcena; o *Tòta el de San Miguel*, a la vora del monestir de Sant Miquel i dels Sants Reis.

Els renoms compostos assoleixen fins a un 6% de les ocurrencies; les seues estructures morfològiques es reparteixen entre:

a) la juxtaposició: **art+N+(art)+2on N.** *El Negre la Caldera, la Viuda Lleganya, el Blanco Calamoc.*

b) **art+N+de+2on N.** *El Carreter de Xolvi, el Famós de la Plaça.*

c) **art+N+art+de+2on N.** *Sarguera el de les Piques, el tio Xurro el del Corral de Bava.*

3.3. Consideracions lexicogràfiques, tot prenent com a referència el *Diccionari Català-Valencià-Balear* (en avant, DCVB):

3.3.1. Ocurrencies no documentades al DCVB: *l'Ataüter*, 'regent d'una funerària'; *Calamandúrrio*, 'amic de la gresca, sense fonament de veritat'; *Carranquena*, 'que coixeja'; *el Carrero*, 'persona que construeix carros'; *Foringa*, 'allò amb què es folra un objecte'; *Pinasso*, cognom documentat a Tavernes al segle XIX; *Vieneta*, 'barra de pa'.

3.3.2. Acepcions no documentades al DCVB: *el tio Biciclista*, 'que arregla i ven bicicletes'; *Bruixola*, com a cognom; *el Cacauero*, 'magatzemista de fruits secs'; *Favó*, 'beneïtot, persona parada'; *Guaita*, 'persona tafanera'; *l'Herbasser*, 'venedor ambulat d'alfals'; *el Llumener*, 'electricista'; *el Manyo*, 'nadiu de l'Aragó'; *el Maquinero*, 'ven i arregla màquines de cosir'; *la Mona*, 'persona poc agraciada'; *la Nabera* 'persona que conrea naps'; *el Peixcador, la Peixcadora*, 'que ven peix fresc'; *(el de les) Pipes*, 'llavor de gira-sol'; *la Portera*, 'persona tafanera'; *Súria*, com a cog-

nom datat a Tavernes des de 1631;¹¹ *el Xato*, ‘que té el nas curt i aplanat’; *Xispa*, malgrat que es tracta d’un castellanisme, aporta l’accepció ‘persona viva i inquieta’.

3.3.3. Ocurrences, principalment cognoms, que amplien l’àmbit geogràfic documentat al *DCVB*: *Almer*, només consta ‘lminatge de la prov. de Girona’; *Carabassa*, en l’accepció ‘persona molt curta d’enteniment’, només consta a Mallorca; *el Carato*, en l’accepció ‘que té bona cara, belles faccions’, només consta a Mallorca i Menorca; *Estopinyà*, cognom que té el límit meridional a la comarca dels Ports; *Fortea*, cognom que també es queda a l’Alcalatén; *Pastor*, cognom que al País Valencià sols es documenta a Benassal, Vilafamés i Elx; *Villalba*, cognom que té el límit meridional a Gandesa; *el Tramviario*, documentat a les Balears, però al valencià sols com *tramviari*.

Cas a banda és el de l’arcaisme *Calamoc*, del qual al *DCVB* només consten dues citacions del segle XV, sense esbrinar-ne la definició: «calamochs del canyic...» i «l’estaquam dels calamocs»; el renom en qüestió és *el Blanco Calamoc*, el físic del qual i de tota la seua família, alts i espigats, a més de tindre la pell claríssima, ve a confirmar la probable definició: ‘estaques on es subjecten (es calen) els arts de pesca en aigües poc profundes de goles i albuferes’.

3.4. Consideracions **lèxiques**. Pel que fa als **castellanismes**, caldria considerar dos conjunts:

3.4.1. Els barbarismes, que en conjunt no arriben a comptabilitzar l’11%:

a) Sobrenoms que s’empren en castellà en la recerca d’un efecte més expressiu de caire, sobretot, còmic: *el Grande*, veí i emparentat amb *el Niño*, *el Buen Ladrón*, *el Gallo*, *el Gato*, *el Pollo*, *el Saco*, *les Tijeres*; els quals no tenen correspondència com a mots comuns en la parla: *lladre*, *gat*, *gall*, *sac* o *tisores*.

b) Sobrenoms que reflecteixen fets habituals de parla, dels quals es té la consciència que pertanyen a un altre sistema lèxic: *el Bueno*, *el de Ojo*, *Buenasnoches*, *Calores*, *Tamalito*, *Talento*, *Vivito*.

c) Sobrenoms procedents de termes ja molt arrelats en la parla: *el Barquillero*, *el Cristalero*, *la Peluquera*, *el Petate*, *Xispa*, *el Verdulero*, *el Xato*, *el Xavo*, *el Listo* i *el Sereno*.

d) Sobrenoms que ens indiquen la procedència forània de l’individu: *el Riojano*, *el Murciano*, *el tío Bacalao*, també conegut per *el tío Abaejo*, i la seua filla per *la Bacalà*.

e) Finalment, sobrenoms procedents de prenom castellans: *el ti Lao* (<*Estanislao*>), *Modesto*, *Roberto*, *el tío Tano* (<*Cayetano*>), *els Gorios* (<*Gregorio*>).

3.4.2. Contaminacions en la derivació. Menció a part mereixen el sobrenoms amb la vocal -o àtona final, tant en adjectius (*el Beato*, *el Blanco*, *el Carato*, *el Coixo*, *el Nano*, *el Rullo*, *el Semo*) com en substantius (*Canuto*) o en hipocorístics (*Güisso*, *el Saro*, *Xoro*, *Nelo*, *Felo*, *Sento*). Tot i ser una terminació aliena al català, reflecteix una tendència dialectal valenciana, a banda de la interpretació que se li vulga donar: l’autoctònia o la castellanització.¹²

En una línia a favor de la castellanització hi ha l’ús dels sufixos genuïns -er-, -à, junt als castellanitzats -ero-, -ano. Els sufixos -er i ero es reparteixen a parts iguals el

total de les 34 ocurrences. Es detecta que els oficis més tradicionals mantenen el genuí *-er* lexicalitzat, com una mena de fossilització (no cal imaginar com ens sonarien, p.e., *el fornero** o *el fustero**): v.g, *l'Aladrer, el Carreter, el Corretger, l'Espardenyer, el Forner, el Fuster, l'Herbasser, l'Ataüter, el Matalafer, el Panerer, el Vinater*; però les creacions o implantacions més recents ho fan amb el sufix *-ero*; v.g., *el Cacauero, el Cartero, el Droguero, el tio Gorrero, el Llimonero, el Maquinero, el Tabaquero o el Tartanero*; no així, *el Llumener o l'Estanquer*.¹³

Els casos amb el sufix *-à* també estan igualats amb els de *-ano*, i es pot aplicar el mateix que hem raonat més amunt: *el Torisà, el Valencià i l'Escolà* front a *el Serrano, el Xirivellano*, amb l'ajut de *el Riojano, el Murciano* i el cognom *Soriano*.

4. Classificació semàntica. Oferim els grups semàntics ordenant-los segons els percentatges de freqüència de major a menor.¹⁴

4.1. Els oficis i activitats professionals. (83 oc.; 28,04%) (Marquem amb + els relacionats amb la indústria càrnia i la cria de ramat establut; gairebé representen el 18% del total d'oficis.)

4.1.1. Oficis en general: a) Indústria i manufactura: *l'Aladrer; el tio Biciclista; el Carrero, la Carrera; el Corretger, la Corretgera; el Fuster; el tio Gorrero, les Gorreres; el Maquinero, la Maquinera; el Mataor+; la Minera; el Panerer; el Pellero+, la Pellerà, els Pellerets; el Tabaquero; el Toneller.* b) Alimentària: *el Moliner; el Llimonero; el Barquillero, la Barquillera; el Cacauero; el Fideuero, la Fideuera; el Forner, la Fornera; la Gallinera; el Pollero; el Peixcaor, la Peixcaora; el Roig de la Formatgera (v. 4.2); el Roig el Vinater (v. 4.2); el Salsero+, (preparava salses i adobs per als embotits); el Torroner, la Torronera; el Verdulero.* c) Transports: *el Carreter+ de Jolvi (v. 8.13); el Carreter de Vicentico; els Ordinaris; el Tartanero, la Tartanera; el Tramviero.* d) Botigues: *el Carboner; el Droguero; l'Espardenyer, l'Espardenyera; l'Estanquer; les Estanqueres; el Perolero.* e) Serveis: *l'Ataüter; el Ferraor, la Ferraora; l'Herbasser+; el Matalafer; la Peluquera; el Pesaor+; el Practicant; el Sabater, la Sabatera, el Sabateret; el Sastre.*

4.1.2. Activitats relacionades amb la religió: *l'Escolà.*

4.1.3. Institucionals: *l'Aguasil, l'Aguasila; el Cartero; el Fosser; el Guarda; el Sereno, el Serenet.*

4.1.4. Oficis indicats pel nom de l'objecte (**art+de+objecte**): *el de les Làpides, 'marbrista'; Palanca el de les Bicicletes; el dels Mobles, Paparàs el dels Mobles; la dels Peines+; el de les Pipes, 'magatzemista de fruits secs'; la del Rent (rent=llevat); Sarguera el de les Piques; el de ca Sola, afèresi de cassola deguda a l'aglutinació amb el presentatiu ca (<casa); el dels Taulellets, 'rajoleter'; el de les Tripes+, 'bude-ller'; la dels Ous.*

4.1.5. Oficis per metonímia pura: *la Carreta+* (carros especials per al transport de porcs); *Forringa*: deu el nom a un tipus de teixit de folrar, i també es deia de malnom *Franel-la*, puix era venedor de teles; *el tio Maceta* (obrer de vila); *la Nabera; Paleta*, (forner, tenia cura de treure el pa amb la pala); *Palleta+*, regentava un negoci de transport de serradura i palla; *el ti Reu, la tia Reua* (l'*arreu* és el conjunt de les eines

agrícoles i també fa referència a les aparellades dels cavalls); *Sàries* (fabricant de recipients d'espant o palma); *les Tijeres* [tixéres] eren tres germanes cosidores; *Topí* era ebenista i rebé el nom d'una màquina que emprava sovint; *Vieneta* és distribuïdor de pa; *Aspirina* és empleat d'una farmàcia.

4.1.6. Ofici indicat per al lloc de treball: *Paco el de la Farmàcia* i el seu fill, *Paco Farmàcia*, són un clar exemple de pas del nom del lloc a la metonímia pura; *el del Molí la Sal+*; *el de la Porcatèra+*; *el tio Xurro el del Corral+ de Bava*; *el Negre la Caldera+*, la caldera és la fàbrica per a la transformació dels greixos i ossos dels escorxadors.

4.1.7. Ofici indicat per un sintagma verbal: *Cagalitros+*, tenia una lleteria.

Un cas curiós era el de *el Peixcador*, el venedor ambulat de peix, el qual era conegut pel seu crit de venda: *Vivito!*, i així donà nom a tota la seua família, inclòs el seu gendre, *Rafel el de Vivito*.

4.2. Característiques físiques. (73 oc.; 24,66%)

4.2.1. Dimensions del cos: *el Grande*; *el Niño*; *el Nano*; *el Nano el Buen Ladrón*; *el Nano Lopes*; *el Nano Villalba*; *la Nineta*; *el Semo*.

4.2.2. La pell: *el Blanco Calamoc*; *el Negre*; *el Negre la Caldera*; *la Morena*; *el Roig de Favó*; *el Roig de la Formatgera*; *el Roig el Vinater*.

4.2.3. El cabell i el pèl: *el Barbes*; *el Pelat, la Pelà*; *Quirí, Quirinet* (<crí, per anaptixi); *el Rullo*.

4.2.4. El cap i parts del cap: *Cabota* i *el Cabut*, ambdós amb l'accepció 'cap gros'; *el Capel-lo*, diminutiu de *cap*; *el Carato*; *el Xato*.

4.2.5. El cos i els membres: *Cames*; *Manetes*.

4.2.6. Invalideses o deformacions: *Bava*; *el Bavós*; *Carranquena*, 'coix'; *el Coixo*; *el Coixo Caragol*; *el Coixo Rata*; *el Coixo Ribes*; *el Curret*; *Llaganya*; *el Tortet*; *el Ceguet*; *el Sord*.

4.2.7. Malalties: *Calores*; *Mal-de-ventre*.

4.2.8. L'edat: *el Minyó*, 'xicot, home jove'; *el Xicon*.

4.2.9. Belleza i lletgesa: *la Garrida*, *el Garrido*.

4.2.10. Metàfores d'objectes: a) Alts i prims: *el tio Abaejo*, anomenat també *el tio Bacalao*, *la Bacalà*; *Canuto*; *el Blanco Calamoc*. b) Grossos: *Botifarra*; *Guano*, *Guanet*; *Llongo*; *Pataqueta*, *les Pataquetes*; *el Saco*, *la Saca*. c) Baixos i regrossets: *Monyiga*, 'excrement de cavall'; *Tabulo*, 'xiquet menut i regrosset que es belluga molt'. d) Menut: *el Petate*. e) Ample d'anques: *Gerra*. f) Desgarbat: *Vetes*.

4.2.11. metàfores vegetals: a) Alts i prims: *el tio Canya*; *Sarguera*; *Sarguera el de les Piques*. b) Prim i menut: *Canyeta*; *Vareta*. c) Menudalls: *el Cigró*, *la Cigrona*, *els Cigronets*; d) Regrosset: *el tio Ceba*. e) Rogenc: *la Tomata*.

4.2.12. metàfores animals: a) Peixos: *Palaia*, *la Palaia*; *Sardineta*. b) Insectes: *el Grill*, *la Grilla*, *les Grilles*; *el tio Puça*; *el Tave*, *la del Tave*, *els Taves*; *Formiga*. c) Ocells: *Colom*; *la Coloma*. d) Aviram: indiquen particularitats en el caminar en *el Pato*, *la Pata* i *Patot*. e) Mamífers: *el Coixo Rata*; *el Gato*, *la Gata*; *la Mona*, a causa de la seua lletgesa. f) Altres: *el Coixo Caragol*.

4.2.13. Personatges (en aquests sobrenoms és difícil separar-ne els trets físics dels

caracterials): *la Gilda*; *la Matxín*; *la Mora* (remotivat a partir del cognom *Moret*, era una dona exuberant i feia honor a l'expressió *ser una reina mora*); *Taylor*, germà menut dels *Llopis*, amb una retirada més o menys imitada a Robert Taylor.

4.3. Sobrenoms procedents de prenom i cognoms. (58 oc.; 19,60%)

4.3.1. Prenoms: *el d'Adon* (Adon), *el de Modesto el del Motoret*; *Rito*; *el de Roberto*; *el del tio Esteve*; *Pelegrí*; *Màxim*; *el / la de Soledat*.

4.3.2. Hipocorístics:

a) *-ot / -ota*: *Joanot*, *Joanot Mata-rates*; *Pote*, afèresi de *Pepot* amb la *-e* analògica de *Pepe* (<Josep); *Tota* (<Pietat, a més de l'afèresi).

b) *-ó*: *Peretó* (<Pere).

c) *-o àtona*: *Güisso* (<Lluís); *el Saro* (<Baltasar); *Xoro* (<Melxor, Melcior); *Sento el Listo* (<Vicent).

d) *-et / -eta*: *Malieta* (<Amàlia); *Pasqualet*; *Peret*; *Salvoret*.

e) *-ico / -ica*: *Vicentico*.

f) *-o àtona + diminutius*: *Vorín* (<Voro, Salvador); *Tonet*, *Tonica* (<Tono, Antoni, Antònia); *la Xoreta* (<Xoro).

4.3.3. L'afèresi. A més dels sobrenoms citats a l'apartat anterior, *el de Pote*, *Tòta*, *el Saro*, *Xoro*, *la Xoreta*, *Malieta*, *Vorín*, *Tonica*, cal afegir: *el Pifaino* (<Epifànio); *el Tano* (<Caetano); *el Ti Lao* (<Estanislaò); *la Tòfola* (<Cristòfol); *Tolí* (<Antolí); *(el de) Xima* (<Joaquima); *els Gorios* (<Gregorio), *Gori* (<Gregori).

4.3.4. Altres variacions: es tracta de sobrenoms ja esmentats en els apartats anteriors i tractats a l'apartat sobre variacions formals (vegeu 3.2.4).

4.3.5. Sobrenoms procedents de cognoms: *Almer*; *Bruixola*, convertit en paroxíton; *Canalda*; *Ribes*, *el Coixo Ribes*; *Estopinyà*; *el de Fabra*; *la de Fregina*; *Guaita*; *Jolvi*, *el Carreter de Jolvi*; *els Llopis*; *el Mangarro*, *la Mangarra* (<Mingarro, assimilació de la vocal pretònica); *Merli*; *el tio Murgui*, *les Murgui*; *el Nano Lopes*; *el Nano Villalba*; *Palanca*, *Palanca el de les Bicicletes*; *el Pastor*, *la Pastora*; *Rovira*; *Soliva*; *Soriano*, *Sorianet*; *el de Súria*; *Pinasso*; *Belloquín*, diminutiu format sobre el cognom *Belloc* (es tracta d'un home molt menut de talla); afèresi en *Sensi* (<Asensi) i *Mingo* (<Domingo).

4.4. Singularitats del caràcter. (32 oc.; 10,81%)

4.4.1. Vanitosos, fanfarrons, presumits: *Canons*; *el Gallo*; *el Pollo*; *el Famós*, *el Famós de la Plaça*; *el Senyoret*; *Xavo*, *la Xava*; *Xavo el Ric*; *Xavico*, amb menors recursos econòmics que l'anterior.

4.4.2. Mandres i cansats: *el Gandul*, *la Gandula*, *el Gandulet*; *el Patxo*, *el Patxet*.

4.4.3. Beneïtons i de poca traça: *Carabassa*; *el Pallús*, *la Pallussa*; *Serraura*; *el Tarròs*; *Favó*, *el Roig de Favó*; *el Listo*.

4.4.4. Altres: a) Bruts i deixats: *la Merdosa*. b) Amics de la gresca i irreflexius: *el Calamandúrrio*, *el Cala*; *Catxerulo*. c) Els xerraires i tafaners: *la tia Guaita* (exemple de remotivació a partir del cognom *Guaita*); *el Mut*, amb ironia; *la Portera*, aplicada a un home; *el Xarrí*, *la Xarrina*. d) Rústics: *el Ruquerol*, *el Ruc*. e) Lladregots: *el Nano el Buen Ladrón*. f) Sexe: *Carpanta* (passava fam com el personatge del

«tebeo», però metafòricament, de dones); efeminats: *Manolíquia* (un dels dos documentats), amb el sufix *-íquia* a partir del prenom *Manuel*. g) Actius i espavilats: *Xispa*. h) Alegres i divertits: *la Xarlota*; *Xaumeta* (remotivació a partir del cognom *Xalmeta*). i) Hipocòndriacs: *Penicil·lina*.

4.5. Sobrenoms procedents de corònims o topònims. (24 oc.; 8,11%)

4.5.1. Sobrenoms procedents de corònims: a) *el de la Blanca*, escorxadador industrial; *el del Camí* (es tracta del *camí Ral*); *el de Carrils*; el camí del *Racó de l'Anell*; *el de la Casota* (vella alqueria senyorial enderrocada als anys setanta); *el de l'Ermita*, en la partida de Carraixet; *Alfredo el de la Plaça*, *el Famós de la Plaça* (la plaça és el mercat); *el de Modesto el del Motoret* (motor d'extracció d'aigua per al reg). b) Metonímia: *Barraca*; *el Sant-Roc*, *la Sant-Roca* (nom del carrer més atrafegat pels xiquets als anys cinquanta); *la Carrila*, feminització de *Carrils*.

4.5.2. Sobrenoms formats sobre topònims: *la de Serra*, poble del Camp de Túria; *el Moncaio*, *la Moncaia*, *els Moncaio* (tot i localitzar el topònim, no hem aclarit la motivació).

4.5.3. Sobrenoms corresponents a adjectius toponímics: *l'Andalús*, *l'Andalusa*, també conegut pel topònim *Andalusia*; *la Canària*; *el Riojano*; *el Murciano*; *el Manyo*, *la Manyà*; *el tio Xurro*, *el tio Xurro el del Corral de Bava*; *el tio Serrano*, *la Serrana*, *les Serranes*, del poble de Serra; *el Torisà*, de Torís a la Ribera Alta; *el Valencià*; *el Xirivellano*, *les Xirivellanes*, de Xirivella a l'Horta; *la Rabosa*, malnom aplicat als veïns d'Almàssera a l'Horta.¹⁵

4.6. Dedicacions constants no professionals. (14 oc.; 4,73%)

4.6.1. Afeccions: a) A la música: *Corneta*; *la Violina*; *Bandurrieta*, *el Bandu*. b) Als ocells: *el tio Pardalista*. c) Gustos de Menjar: *Paparàs el dels Mobles*. d) A fumar: *el tio Pipa*, *Pipa*, *la de Pipa*. e) Manies i costums: *Joanot Mata-rates*. f) A l'església: *el Beato*.

4.6.2. Fets de parla habituals: a) Interjeccions de suport: *el Bueno*, *el de Ojo*. b) Salutacions: *Buenasnoches*. c) Cacolàlies infantils: *Tamalito* (sempre repetia el mateix quan faltava a l'escola: «Estaba malito»). d) Dialectals: *el Manyo* (de parla baturra); *el Noi* (malgrat que el que portava el malnom no en tenia consciència de l'origen).

4.7. Fets episòdics o activitats no constants. (6 oc.; 2,03%)

4.7.1. Fets de parla: *els Mecus* (anaven de menuts darrere dels cotxes imitant el so de les botzines); *Talento* (a partir de l'elogi que constantment repetia la seua mare: «¡Mi hijo, sí que tiene talento!»).

4.7.2. Altres: *la Salvaora* (de menut cantava aquesta cançó, molt popular als anys cinquanta); el guarda rural era conegut pels xiquets, allà pels anys seixanta, com *Mata-xitxos*, per un episodi que ens va colpir sobremanera; *el Presi* (per ser el primer i l'únic de l'Associació de Veïns); *el Paulí* (perquè una actriu baixà al pati de butaques adreçant-se a d'ell: «T'he dit, Paulí, que...»).

4.8. Situació familiar. (3 oc.; 1,01%)

El Bessó; Conín, afèresi de *xiconín*, el benjamí de la família; *la Viuda Llaganya*.

4.9. Situació social. (3 oc.; 1,01%)

Domesticitat: *el Casero del Corral de Bava; el Criat de Fabra, la Criada de la Viuda Llaganya*.

4.10. Els percentatges obtinguts al recull vénen a confirmar: 1) que el grup més nombrós siga el de sobrenoms procedents d'*oficis*, donada la singular situació geoeconòmica de Tavernes, a les portes de la ciutat de València pel camí Ral de Barcelona, amb una tradició artesana i industrial des dels anys vint ençà, especialment en la cria de ramat porcí i els escorxadors; 2) que els percentatges obtinguts no difereixen gaire de les freqüències registrades per MOREU-REY (1981), els quals ens mostren com la motivació del sobrenom naix, en la majoria de casos, a partir d'allò més pròxim a l'individu: el prenom, el cognom poc habitual, l'ofici, els trets físics i, en un segon pla, les singularitats del caràcter i la toponímia; els primers, probablement, van esborrant-se més fàcilment d'una generació a l'altra; i els segons, per la mobilitat de la població i les modificacions urbanes.

5. **Agraïments:** Aquest recull el dedique a la memòria de *el tio Quico el Ruquerol*, i, en general, a tot el veïnat taverner, i, encara més especialment, als meus pares, que, com no podia ser d'altra manera, són l'un fill d'Almàssera i l'altre de l'Algímia de l'Almonesir, a l'Alt Palància.

NOTES

1. És recordada entre moltes dones de la localitat la visita de la dirigent del PCE, Dolores Ibárruri «La Pasionaria» a la Blanca durant la Guerra Civil (1936-39); fins i tot, es popularitzà part del seu parlament; es diu que agafà un xoriç a la mà i, si més no, exclamà: «¡Camaradas!, cada chorizo que hacéis es un proyectil contra el enemigo».
2. Estructura sectorial referida a l'any 1981 (*Indicadores Socio-econòmicos*, Caixa d'Estalvis de València, 1987): sector agrícola: 3,2%; sector industrial: 54,3%; construcció: 4,5%; serveis: 38,0%. Aquesta caracterització es veu igualment reflectida en l'inventari amb el 28,42% de sobrenoms del grup semàntic d'*oficis* (vegeu 4.1).
3. *Padró municipal d'habitants 1986 (província de València)*, Generalitat Valenciana, València, 1987; p. 609.
4. Segons el *Padró* (op.cit., pp. 613-614), de la població de 16 anys en amunt, el 45,75% manifesta que parla el valencià; en el pol contrari, el 15,82% declara que *no l'entén*. El total de població que no fa ús oral de la nostra llengua representa el 54,25% de 5.539 habitants.
5. L'any 1902, l'arquebisbe de València reordenà els límits parroquials de 1631. A la parròquia de Tavernes se li afegí la porció del «pla de Sant Bernat», anomenada racó de l'Anell, i la porció del «Pla de Sant Llorenç» compresa des de la carretera de Barcelona fins a la partió amb Alboraià, tot seguint les «parets» de l'hort del monestir de Sant Miquel, ambdues porcions del terme municipal de València; i la partida dels Desemparats, fins al barranc de Carraixet. Un total de «trescientas almas» en un poble que no arribava als set-cents habitants (Mn. ROMERO TORRES, Antonio: *Nra. Sra. de los Desamparados, patrona de Tavernes Blancas y su ermita de Carraixet*, Tavernes Blancas, 1988; p. 9; i, LLORCA SOLER, Blas: *Bosquejo Histórico*, Aytº de Tavernes Blancas, 1951; p. 40).

6. Si multipliquem el nombre total d'ocurrències per un probable coeficient 9, obtindríem, si més no, 2.664 individus malnominats, és a dir, el 62,47% d'una població de 4.264 habitants referida, és clar, a l'any 1970.
7. Malgrat les dificultats tipogràfiques, les transcripcions fonològiques o fonètiques estan realitzades seguint l'AFI. Utilitzem les figures: ʃ per al fonema o el so prepalatal fricatiu sord; ʒ, per al prepalatal fricatiu sonor; dʒ, per al palatal africacat sonor; tʃ, per al palatal africacat sord; λ, per al palatal lateral; δ, per al fricatiu dental sonor; β, per al fricatiu bilabial sonor; μ, per al palatal nasal; ŋ, per al nasal velar; i, /o/ oberta.
8. Esquemes de l'articulació dialectal els podem trobar, entre d'altres, a: SANCHIS GUARNER, Manuel: *La llengua dels valencians*, 6na ed., València, Tres i Quatre, 1978, pp. 65-88; VENY, Joan: *Els parlars catalans*, 3ra ed., Palma de Mallorca, Moll, 1982, pp. 28-29 i 151-174; o, PITARCH, Vicent: *Curs de llengua catalana*, València, Tres i Quatre, 1977, pp. 141-145.
9. Del sufix en -ó, l'únic exemple documentat apareix a l'acta d'ampliació de la parròquia de 1902 en un corònim: *el Tall de Peretó*, a la séquia de Rascanya (LLORCA, *op.cit.*, 1951).
10. Es veu molt clarament la plena coincidència amb les fequències aplegades per Moreu-Rey (*Coixo* (130), *Roig* (114), *Negre* (108), *Blanc* (58)) (MOREU-REY, Enric: *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*, Barcelona, Millà, 1981)
11. La relació dels cognoms més antics es pot trobar a LLORCA, *op.cit.*, 1951; p. 85.
12. Especialment per als hipocorístics, consulteu en el BSO, núm. LXII, pp. 28-36: CASANOVA, Emili: «Els hipocorístics en -o [tipus Manuel>Nelo] en valencià: una interpretació».
13. De la comunicació de Joaquim MARTÍ MESTRE, «Malnoms valencians del segle XIX» (BSO, LIX, 1994), extraïem tretze malnoms d'oficis amb -er, tots documentats en les aules d'arts i oficis impreses a València als ss. XVI i XVII amb -er, amb només dues novetats, *paler* i *llanterner*; mentre que apareixen 18 malnoms amb -ero, sense cap testimoni anterior, excepte *tramusero*.
Tot açò ens dóna, en una primera aproximació, que les noves creacions de noms d'ofici, des de finals del s. XVIII ençà, són majoritàriament amb el sufix castellà -ero, restant el sufix -er pràcticament lexicalitzat.
14. Es segueix l'esquema proposat per E. MOREU-REY (*op.cit.* 1981); això sí, adaptant-lo a les necessitats del recull i amb l'ordenació pel nombre total d'ocurrències de cada grup semàntic.
15. Manuel SANCHIS GUARNER recull en Alboraià: «Els d'Almàssera són rabosos i raboses», i diu que apliquen aqueix malnom en virtut del conte de *la Rabosa i el Llop*. (SANCHIS GUARNER, Manuel: *Els pobles valencians parlen els uns del altres-III Sector central litoral*, València, L'Estel, 1968; p. 52).